

Rasismi Pohjois-Karjalassa: Tilannekuva ja toimenpide- ehdotukset

11.5.2026

Reetta Heiskanen & Anni Rannikko

Turvallisempi Pohjois-Karjala -hanke

Joensuun seudun monikulttuurisuusyhdistys JoMoni

Tänään

1. Tilannekuva

- Rasismin määrä ja sen muutokset
- Arjen rasismin ilmenemispaidat ja tavat
- Ukrainalaisten kokema rasismi

2. Toimenpide-ehdotukset

3. Kommenttipuheenvuorot

4. Keskustelua

Näkökulmana Pohjois-Karjala.

Rasismi

- Rakenteellinen rasismi
  - Rakenteellista rasismia esiintyy erilaisten instituutioiden käytännöissä ja yhteiskunnan rakenteissa. (Keskinen 2021, 56.)
- Arjen rasismi
  - Arjen rasismin käsite kuvaa prosessia, jossa rasistiset käsitykset rakentuvat osaksi toistuvia, jokapäiväisiä merkityksenannon käytäntöjä. (Essed 1991, 50)

Rasismi Pohjois-Karjalassa

- Systemaattista kokonaiskuvaa erityisesti yleisyydestä on hankala tai jopa mahdoton saada, sillä:
  - Poliisin tilastoissa vain poliisin tietoon tulleet rikosasiat
  - Muuta arjen rasismia ei tilastoida mihinkään
  - Arjen rasismista ei usein kerrota kellekään
  - Rasismi voi olla normalisoitunutta
  - Rakenteellista rasismia ei tunnisteta
  - Toimijakenttä on valkoinen: rasismia voi olla vaikea tunnistaa, jos ei itse kohtaa sitä
- Tätä katsausta varten aineistoa on kerätty poliisilta, poliisiammattikorkeakoulun viharikosraporteista, sovittelutoimistosta, pohjoiskarjalaisista oppilaitoksista, Joensuun seudun rasisminvastaiselta toimikunnalta ja muilta kentän toimijoilta.

Rasismin määrän muutokset Pohjois-Karjalassa: rasistiset rikokset

- Poliisiammattikorkeakoulun viharikosraportit (rikosilmoitukset, joista ilmenee vihamotiivi): määrä nousussa
- Poliisin tilastojen perusteella Pohjois-Karjalassa kirjattujen viharikosten määrät ovat pysyneet viimeiset kolme vuotta suunnilleen samalla tasolla. Rasistiseksi luokiteltujen rikosten määrä on vuonna 2025 pienempi kuin vuonna 2024.
- Rasisminvastaisen toimikunnan tietoon tulleet rikosasiat: määrä noussut viime vuosina

Viharikokset

2022: 41

2023: 42

2024: 48

2025: 47

Alaluokittelu: rasistinen

2024: 24

2025: 16

Lähde: Itä-Suomen poliisi

Rasismien määrän muutokset Pohjois-Karjalassa: muu arjen rasismi

- Rustik-hankkeen vuonna 2025 toteutettuun kyselyyn vastanneista maahan muuttaneista (n=1232) rasismia kertoi kokeneensa 29 prosenttia. 23 prosenttia ei osannut sanoa, oliko kokenut rasismia, ja 48 prosenttia kertoi, ettei ollut. Mitä paremmaksi vastaaja arvioi suomenkielentaitonsa, sitä todennäköisemmin hän raportoi kokeneensa rasismia.
- Muiden toimijoiden mukaan Venäjään yhdistäminen on voinut altistaa ihmisiä enemmän rasismille
  - Ukrainalaiset ovat voineet kokea enemmän rasismia tapauksissa, jossa heitä on luultu venäläisiksi.
  - Ukrainan sodan alettua myös venäjänkielisten opiskelijoiden tilanne on huonontunut.
- Oppilaitokset odottavassa tilassa opiskelijamäärien lisääntymisen myötä.

Rasismin ilmeneminen Pohjois-Karjalassa

- Maahan muuttaneiden kanssa työskentelevien mukaan heidän asiakkaansa kohtaavat rasismia muun muassa sosiaalisessa mediassa sekä asunto- ja työmarkkinoilla.
  - Negatiivisia kommentteja, jos ilmoittaa hakevansa töitä.
  - Asuntoa hakiessa asiakkaiden viesteihin ei vastata, vaikka he olisivat lähettäneet asiasta useita viestejä.
  - Täyden kielen vaatimukset töissä, joissa ei sitä tarvita.
- Koulussa lapset kokevat rasismia, jos he poikkeavat muista oppilaista ulkonäöltään tai pukeutumiseltaan.
  - Racistinen ilmapiiri näyttää tulevan kotoa.

- Toisen asteen opinnoissa nuoret suomalaispojat ovat olleet tekijöinä, muun muassa kiusanneet toisia suomen kielen taidon perusteella.
  - Seinälle laitettuun julisteeseen on kirjoitettu rasistisia ilmauksia.
- Rasimitilanteita on ollut myös eri maista tulevien kansainvälisten opiskelijoiden välillä.
- Rasisminvastaiselle toimikunnalle tulleissa ilmoituksissa rasistiset tapaukset ovat liittyneet erityisesti asuinympäristöihin.
  - Tilanteet kärjistyvät naapureiden välillä.
- Rasismia esiintyy myös vapaa-aikana urheilukentillä, jolloin kyseessä voi olla esimerkiksi huutelua.
- Poliisin tilastojen perusteella Pohjois-Karjalassa kirjattujen viharikosten yleisimmät rikosnimikkeet ovat kunnianloukkaus ja laiton uhkaus.

Ukrainalaisten kokema rasismi

- Toimijoiden mukaan ukrainalaisia kohdellaan pääasiassa hyvin Pohjois-Karjalassa.
  - Muutamia rasismitilanteita sodan alkamisvuosina ruokajakelussa ja bussissa.
  - Ristiriitaisia näkemyksiä siitä, miten paljon ukrainalaiset kokevat hyväksikäyttöä työmarkkinoilla.
- Rasismia näyttää tulevan niiltä venäläisiltä, jotka seuraavat uutisia Venäjältä ja jotka tukevat Putinia.
- Vihapuhetta ukrainalaisia kohtaan tapahtuu erityisesti Facebookissa.
- Ukrainalaisia on syytetty heidän hyvästä kohtelustaan verrattuna muihin maahanmuuttajaryhmiin.
- Poliisiammattikorkeakoulun viharikosraporttien perusteella ukrainalaisten kohtaaman rasismin määrä on pysynyt vuodesta 2022 alkaen suunnilleen samana.

Yhteenvetoa

- Rasismi on ilmiönä monimuotoinen ja sitä tapahtuu sosiaalisessa mediassa, työmarkkinoilla, asujaimistoissa, oppilaitoksissa ja vapaa-ajan harrastuksissa.
- Kaikki tilanteet eivät tule toimijoiden tietoon, joten määristä ja niiden muutoksista on hankala saada luotettavaa tietoa. Arjen rasismien määrien muutoksia olisi tärkeää seurata systemaattisemmin.
- Yleinen yhteiskunnallinen ilmapiiri ja heikko taloustilanne saattavat lisätä arjen rasismia.

Toimenpide-ehdotukset

1. Toiminnan suunnitelmallisuus: Laaditaan koko maakunnan kattava **rasisminvastainen toimenpideohjelma**, jota ryhdytään toteuttamaan.
2. Rasismia kohdanneiden tuki: Pohjois-Karjalaan perustetaan **rasisminvastainen tukipiste**, joka tarjoaa neuvontaa rasismia kokeneille.
3. Ennaltaehkäisy: Oppilaitosten henkilöstölle järjestetään **koulutusta antirasistisesta työotteesta**. Lisäksi koulu- ja oppilaitosvierailuja.
4. Ennaltaehkäisy: Perustetaan ja tuetaan olemassa olevia ennakkoluuloja ja rasistisia asenteita purkavia **kohtaamispaikkoja ja -toimintaa**.